

УДК 330.341.1.001.76: 339.732.2.17.022.1(477)

**РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
КРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ЇЇ МІЖНАРОДНОГО
ІМІДЖУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ****ROLE OF INNOVATIVE POTENTIAL IN
FORMING INTERNATIONAL IMAGE AND
INVESTMENT ATTRACTION OF THE COUNTRY****Бугар А. А.,**аспірантка, Національний інститут
стратегічних досліджень (Київ, Україна),
e-mail: alinabugar@gmail.com**Bugar A. A.,**postgraduate student, National Institute
for Strategic Studies (Kyiv, Ukraine),
e-mail: alinabugar@gmail.com

Проаналізовано значення розвитку інноваційного та технологічного потенціалу країни для утвердження її міжнародного іміджу, а також визначено умови, за яких держави отримують можливість успішно сприяти розробці інноваційних продуктів та підвищувати спроможність залучення прямих іноземних інвестицій. У статті автор розглядає деякі аспекти, що впливають на інноваційність країни, та, зокрема, аналізує місце України у світовому процесі технологічного розвитку.

Ключові слова: інновації, технології, інвестиційна привабливість, інноваційна екосистема країни, імідж країни.

The author researches significance of the development of innovative and technological potential of the countries for improvement of their international image, as well as the conditions under which the states gain the opportunity to influence successful development of innovative products and increase the ability to attract foreign direct investment. Also, the author describes some aspects that affect innovative capabilities of the country. In addition, Ukraine's place in the global process of technological development is analyzed in the article.

Keywords: innovations, technologies, investment attractiveness, innovative ecosystem of the country, image of the country.

Постановка проблеми. Стрімкі трансформаційні процеси, які відбуваються у сучасному світі, завдячують перш за все розробці та втіленню у життя передових технологій та інновацій. Інвестиції у інноваційну спроможність країни, вдалі стратегія й управління, допомагають державам тримати першість у різноманітних сферах діяльності, а також отримувати більші прибутки. Водночас, необхідно зауважити, що інтенсивність інновацій в різних країнах значно відрізняється. Часто це спричинено неефективною політикою на національному рівні, а подекуди пояснення відставання у цьому напрямку криється у недостатній взаємодії приватного сектору з державою. Питання інноваційного потенціалу країн все більше цікавить вітчизняних та іноземних науковців, проте потребує всебічного вивчення і деталізації. Дослідженням галузі інноваційних спроможностей країн займаються і міжнародні організації, серед яких, зокрема, Світовий Банк та ОБСЄ. Важливим питанням для сучасних науковців залишається визначення шляхів підтримки державою інновацій та створення умов і можливостей збільшення інноваційного потенціалу країни. Тож, питанням інноваційної спроможності присвячені роботи як низки зарубіжних Й. Шумпетера, М. Портера, С. Стерна, так і деяких

вітчизняних учених: А. Поручника, Л. Федулової та ін. Варто зазначити, що у вітчизняній науковій думці, питанням щодо інноваційного потенціалу країни присвячено обмежену кількість досліджень і ця галузь потребує подальшого широкого і ґрунтовного вивчення.

Метою статті є проаналізувати роль інновацій та технологічного розвитку країн у формуванні їх іміджу й інвестиційної привабливості, а також дослідити компоненти, що впливають на успішність міжнародних гравців в реалізації свого інноваційного потенціалу.

Інновації надзвичайно важливі для економічного зростання та сталого економічного розвитку країн. Питання, які ставлять перед собою країни, що прагнуть розвитку: як створювати інновації, щоб бути більш конкурентоспроможними в глобалізованому світі? Яке бізнес-середовище є необхідним для досягнення поставленої цілі та якою має бути система підготовки фахівців? Як залучити необхідний капітал для фінансування цього процесу? Деяким міжнародним гравцям вдається віднайти вирішення цих питань та імплементувати їх швидше за інших.

У доповіді Світового Банку інновації визначаються як успішне втілення знань у вигляді продуктів, послуг чи процесів. Втілення такого знання/рішення має бути новим для світу, певного ринку або компанії [1, с. 2].

У дослідженні авторів О. Кануто, М. Дутца та Х. Г. Рейса інновації визначаються як нові способи вирішення проблем шляхом об'єднання технологій (вдосконалення продукту, процесу, маркетингу або організації) з трансформаційним підприємництвом [2, с. 51].

ОБСЄ, у своєму дослідженні Oslo Manual, визначає чотири типи інновацій: інноваційні продукти, інновації в процесах, маркетинг-інновації та організаційні інновації. Так, інноваційний продукт окреслюється як товар або послуга, які є новими або значно вдосконаленими. Це включає значні поліпшення технічних специфікацій, компонентів і матеріалів, програмного забезпечення продукції, зручності користування або інші функціональні характеристики. Інновація процесу характеризується новим або значно покращеним способом виробництва або доставки, що включає в себе значні зміни в техніці, обладнанні та/або програмному забезпеченні. Маркетингова інновація, згідно такої класифікації, є новим методом маркетингу, що включає значні зміни в дизайні або упаковці продукту, позиціонуванні товару (product placement), просуванні продуктів або ціноутворенні. Організаційні інновації у даному дослідженні визначаються, в свою чергу, як новий організаційний метод у практиці ведення бізнесу, організації робочого місця або зовнішніх відносин [3].

Хвиля цифровізації та автоматизації стрімко впливає на економіку світу. Цифровізація відбувається у різноманітних галузях життя суспільства, а відтак охоплює і бізнес, і державні

процеси, а також увійшла до побуту пересічних громадян. Штучний інтелект, доповнена реальність, збір та аналіз великих даних, інтернет речей (IoT) – технології, що вже застосовуються у багатьох галузях та будуть інтегруватися ще масштабніше, позитивно впливаючи на економічне зростання країн, що їх використовують. В бізнес–середовищі ми спостерігаємо як прискорення різноманітних процесів, так і тенденцію до автоматизації роботи. Як приклад, уже сьогодні тестуються безпілотні автомобілі, а деякі компанії починають здійснювати кур'єрську доставку дронами. Зміни не оминають і міста. Завдяки розумній інфраструктурі й плануванню вони створюють більш комфортне середовище для своїх жителів.

За даними Інституту статистики ЮНЕСКО, світові витрати на дослідження та розробки досягли рекордних показників майже в 1,7 трільйона доларів США. Також зазначається, що 80% цих витрат припадають, в основному, на 10 країн. У межах цілей сталого розвитку ООН країни зобов'язалися істотно збільшити державні та приватні витрати на науково–дослідні та дослідно–конструкторські роботи (надалі – НДДКР), а також кількість дослідників до 2030 р. [4].

Автори доповіді Світового Банку «Інноваційний парадокс» Х. Цирера і В. Малоні описують та детально аналізують так званий «інноваційний парадокс», суть якого полягає в тому, що прибутки від технологічного впровадження вважаються надзвичайно високими, втім, країни, що розвиваються, інвестують в нього занадто мало у порівнянні з розвинутими країнами, не розвиваючи такий потенціал [5]. Лідерські позиції в технологічному розвитку та інноваціях мають ті країни, які вдало використовують свій потенціал, обирають ефективну стратегію інноваційного розвитку та ефективно її реалізують.

Життєздатність інновацій у певному регіоні формується **національним інноваційним потенціалом**. За визначенням науковців М. Портера та С. Стерна, національний інноваційний потенціал – це здатність країни, як політичного та економічного суб'єкта, сприяти виробленню потоку комерційно важливих інновацій. Ця спроможність є не просто реалізованим рівнем інновацій, але й відображає фундаментальні умови, інвестиції та відповідну політику, які у синергетичній взаємодії створюють сприятливе середовище для інновацій у певному місці. Інноваційна спроможність країн залежить від трьох базових елементів, які визначають те, як країна формує можливості для локальних компаній до інновацій в глобальному розрізі. До таких елементів вчені відносять: спільну інноваційну інфраструктуру, можливість до функціонування різноманітних кластерів та якість зв'язку між цими кластерами й інфраструктурою в цілому [6, с. 5]. Згадані вище елементи входять до інноваційної екосистеми країни. У доповіді «Діагностика екосистеми інновацій та підприємництва України» від Світового Банку визначається, що інноваційна екосистема країн складається з відповідної структури бізнесу, державної політики та програм,

фінансового середовища, людського капіталу, НДДКР (R&D), різного виду інфраструктури [1, с. 2].

Значні інвестиції в технологічний розвиток розглядаються розвиненими країнами як обов'язковий крок до економічного зростання. У довгостроковій перспективі, здатність країни розробляти або впроваджувати нові технології та використовувати їх, є основним чинником економічного здоров'я та рівня життя країни. Окрім того, ці фактори безпосередньо впливають на імідж країни та її інвестиційну привабливість. Тож, на сучасний стан інноваційного розвитку країн впливає багато речей, зокрема, така важлива складова, як існування та успішна реалізація стратегії та **послідовної політики щодо створення інноваційної екосистеми**.

Згідно з нещодавнім дослідженням рівня інноваційності країн 2019 Bloomberg Innovation Index, в межах якого оцінювалась низка критеріїв, серед яких – витрати на дослідження та розробки, виробничі потужності та концентрація високотехнологічних публічних компаній – Україна посіла 53 сходинку з 60 оцінюваних країн [7]. Лідери рейтингу: Південна Корея, Німеччина, Фінляндія, Швейцарія, Ізраїль. Для порівняння, у 2018 році Україна посідала 46 місце.

Ще в одному рейтингу інноваційності країн, Global Innovation Index 2018, Україна – 43–тя. Це найвища позиція країни за останні сім років. Очолює рейтинг цього року Швейцарія [8]. Водночас, у рейтингу Світового Банку з легкості ведення бізнесу Doing Business 2019, Україна посідає 71 місце серед 190 країн, що на 5 сходинок вище у порівнянні з попереднім роком [9]. Місце країни в списку демонструє рівень сприятливості нормативно–правових норм для створення та функціонування бізнесу. Рейтинг визначається за 10 напрямками, що включають такі питання як: реєстрація підприємства, отримання кредитів, податкові аспекти, міжнародну торгівлю та ін.

Серед важливих завдань для України – посилення своїх позицій на інноваційній мапі світу. Для цього необхідно забезпечити конкурентоспроможну технологічну інфраструктуру, заохочувати висококваліфікованих спеціалістів працювати над проектами всередині країни, сприяти залученню інвестицій для забезпечення подальшого розвитку високих технологій та успішного функціонування інноваційної екосистеми.

До основних причин слабого рівня інноваційності в українських компаніях можна віднести короткотермінове планування діяльності, небажання довготермінового інвестування та низький рівень технологічної обізнаності. До прикладу, вітчизняна промисловість зосереджена в секторах з низьким НДДКР. Відсутність повноцінного конкурентного середовища на українському ринку також не сприяє стимулюванню інноваційних процесів.

Серед бар'єрів для дієвого функціонування інноваційної екосистеми держави є й високі

ризика для ведення бізнесу, серед яких, зокрема, невизначеність у зв'язку з війною, неконкурентоспроможні внутрішні ринки та застарілі технічні стандарти й регулювання.

Важливим для реалізації інновацій в країні є розвиток ІТ-галузі. В Україні вона входить до трійки найважливіших сфер економіки. У 2017 році галузь сформувала близько 3% ВВП країни. Варто зазначити, що за даними Державної служби статистики України, кількість дослідників-науковців в Україні стрімко скорочується (зі 133 744 осіб у 2010 році до 59 392 у 2017 році), а наукоємність ВВП (витрати на дослідження та розробки за всіма джерелами у відсотках до ВВП) у 2017 р. становила лише 0,45% [10].

Інноваційна діяльність в українських компаніях, порівняно з міжнародними, поки що залишається низькою. Лише 17% вітчизняних компаній є інноваційними (впроваджують новий продукт або процес на ринку, чи на власному підприємстві). Для порівняння, середній показник таких компаній у країнах Європейського Союзу становить 49% [1, с. 3].

Не зважаючи на необхідність здійснення значної кількості кроків для створення конкурентного інноваційного середовища в Україні та покращення конкурентоспроможності державної інноваційної екосистеми на регіональному і глобальному рівнях, важливо відмітити деякі зрушення та успіхи у цьому напрямку. На сьогодні, Україна має понад 130 тис. кваліфікованих ІТ-інженерів [11]. Попри нерівномірність та недостатнє фінансування інноваційних програм на регіональному рівні, виникають підприємницькі ініціативи, як ІТ кластери у Києві, Дніпрі, Львові та інших містах. Загалом, збільшення кількості успішних спроб виходу локальних компаній на міжнародні ринки.

Згідно даних «The Dealbook of Ukraine» фонду AVentures Capital, у 2017 році інвестиції в українські ІТ компанії склали 265 млн. дол. США. Найбільшими розкритими угодами стали: 110 млн. дол. США інвестицій в Grammarly (від General Catalyst, IVP, and Spark Capital); 30 млн. дол. США в BitFury (від Credit China Fintech Holdings); 10 млн. дол. США в Petcube (від Almaz Capital, Y Combinator, AVentures Capital, U.Ventures, Digital Future та ін.); 7 млн. дол. США в People.ai (від Lightspeed Venture Partners, Index Ventures, Shasta Ventures, Y Combinator, SV Angel) [12].

В 2018 році важливим кроком зі сторони держави для підтримки інноваційного розвитку стало створення проекту Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року. Стратегія передбачає: «...створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від них, залучення інвестицій в інноваційну діяльність; зменшення корупційних ризиків при використанні бюджетних коштів, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності; подолання негативних трендів у розвитку інновацій, серед

яких – зменшення питомої ваги обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП країни, скорочення кількості дослідників, зменшення частки реалізованої інноваційної продукції, переважна реалізація інноваційної діяльності шляхом придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, незначне використання об'єктів інтелектуальної власності у реальному секторі економіки, а також ризиковість інноваційної діяльності...» [10].

Фундаментальні реформи державних науково-дослідних інститутів та університетів теж мають стати одним з пріоритетів на шляху до створення інноваційної екосистеми країни. Вища освіта потребує значних змін для того, щоб задовольнити поточні потреби роботодавців, особливо в точних науках.

Окремих питань інноваційного розвитку країни є необхідність законодавчого врегулювання процесу створення, реєстрації та подальшого трансферу об'єктів права інтелектуальної власності та можливість монетизації інтелектуальної власності. Станом на сьогодні, лише близько чверті всіх патентних заявок в Україні – це патенти на винаходи. Решта – це патенти на корисну модель. Майже 20 тис. патентів в Україні належить іноземним компаніям і громадянам, причому більшість із них – саме патенти на винаходи [11, с. 8].

Серед важливих кроків є й забезпечення конкурентних умов ведення бізнесу, реформування держпідприємств, підтримка малих і середніх підприємств, а також галузей, які базуються на технологіях.

Одним з важливих елементів інноваційного потенціалу країни є розвиток міжнародного співробітництва у галузі інновацій. Комплексна підтримка у просуванні українських високо-технологічних продуктів та сервісів на міжнародному ринку є запорукою як сталого розвитку локальних компаній, так і створення позитивного іміджу України. Це також сприятиме більш тісному співробітництву державного та приватного сектору, що, в свою чергу, позитивно впливатиме на конкурентоздатність країни.

Отже, важливість інновацій у розвитку економіки будь-якої країни світу та формуванні її іміджу складно переоцінити. В Україні вже сьогодні існує низка важливих передумов для створення сильної інноваційної екосистеми. Але водночас, є ряд викликів, вирішення яких має стати стратегічно важливими пріоритетами для влади та бізнесу. Розвиток людського капіталу має стати одним зі стовпів української інноваційної стратегії, разом з активною підтримкою наукових досліджень та впровадженням їх результатів в реальних секторах економіки. Успіх в даному процесі сприятиме як значному розвитку економіки України та процвітання суспільства, так і виходу України на міжнародні ринки, що створюватиме позитивний імідж країни та впливатиме на рівень прямих іноземних інвестицій в державну економіку.

Список використаних джерел

1. 'Innovation and Entrepreneurship Diagnostic: Ukraine', 2017, *The World Bank Group*. [online] Доступно: http://documents.worldbank.org/curated/en/126971509628933853/pdf/2-11-2017-14-55-6-InnovationandEntrepreneurshipEcosystemDiagnostic.pdf?fbclid=IwAR2Sp4ITEQufIdAjCEjRevNslcp3eUjk8Ywa_YP0S5Ahaf7zy9DkK1xq1SE
2. 'The Day After Tomorrow: A Handbook on the Future of Economic Policy in the Developing World', 2010, Otaviano Canuto and Marcelo M. Giugale, editors, *World Bank Publications*. [online] Доступно: <http://documents.worldbank.org/curated/en/428571468151490454/pdf/567990PUB0The010Box353739B01PUBLIC1.pdf>
3. 'Defining innovation', *Caïm OECD (OECD web-site)*. [online] Доступно: <https://www.oecd.org/site/innovationstrategy/defininginnovation.htm>
4. 'Дані щодо витрат країн світу на НДДКР', *Caïm UNESCO Institute for Statistics*. // 'Dani shhodo vytrat kraï'n svitu na NDDKR (Data on global R&D spendings by countries)', *Sajt UNESCO Institute for Statistics*. [online] Доступно: <http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending/>
5. 'The Innovation Paradox Developing-Country Capabilities and the Unrealized Promise of Technological Catch-Up Xavier Cirera and William F. Maloney', 2017, *The World Bank Group*. [online] Доступно: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/28341/9781464811609.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
6. Porter, Michael E., and Scott Stern, 2002. 'National Innovative Capacity', *In The Global Competitiveness Report 2001-2002*, by Michael E. Porter, Jeffrey D. Sachs, Peter K. Cornelius, John W. McArthur, and Klaus Schwab, New York: *Oxford University Press*. [online] Доступно: https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/Innov_9211_610334c1-4b37-497d-a51a-ce18bbcf435.pdf
7. Michelle Jamrisko, Lee J Miller, and Wei Lu, 2019. 'These Are the World's Most Innovative Countries', *Bloomberg*, January 22. [online] Доступно: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-22/germany-nearly-catches-korea-as-innovation-champ-u-s-rebounds>
8. 'Рейтинг Global Innovation Index 2018'. [online] Доступно: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report>
9. 'Рейтинг Doing Business 2019'. [online] Доступно: <http://www.doingbusiness.org/en/rankings>
10. 'Проект стратегії інноваційного розвитку України до 2030 р.'. // 'Proekt strategii' innovatsijnogo rozvytku Ukraïny do 2030 r. (Project of the Strategy of Ukraine's Innovation Development till 2030)'. [online] Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/10/22/innovatsijnogo-rozvytku-ukraini.pdf>
11. 'Ukraine in the Global Innovation Dimension Report 2007-2017'. [online] Доступно: http://www.singularityyukiv.com/wp-content/uploads/2018/05/URReport_final-version_1.pdf
12. 'The Dealbook of Ukraine. 2018 Edition'. [online] Доступно: <https://www.slideshare.net/YevgenSysoyev/the-dealbook-of-ukraine-2018-edition>

* * *